

SLOVENEK

Velja po pošti:

Za celo leto naprej . . . K 22.—
za pol leta » 13.—
za četrt » 8.50
za en mesec » 2.20
za Nemčijo celoletno » 29.—
za ostalo inozemstvo » 35.—

V upravnishvu:

Za celo leto naprej . . . K 22.40
za pol leta » 11.20
za četrt » 5.80
za en mesec » 1.90
Za pošiljanje na dom 20 v, na mesec. — Posamezne štev. 10 v.

Inserati:

Enostolpna pettirvsta (72 mm):
za enkrat po 15 v
za dvakrat » 13 v
za trikrat » 10 v
za več ko trikrat » 9 v

V reklamnih noticah stane enostolpna garmondvrsta 30 vinarjev. Pri večkratnem objavljenju primeren popust.

Izhaja:

vsak dan, izvenim nedelje in praznike, ob 5. uri popoldne.

Uredništvo je v Kopitarjevih ulicah št. 6/III.
Rokopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredniškega telefona št. 74.

Političen list za slovenski narod.

Upravnishvo je v Kopitarjevih ulicah št. 6.
Sprejema naročnino, inserate in reklamacije.
Uredniškega telefona št. 188.

Današnja številka obsega 6 strani.

Krščansko učiteljstvo!

2. septembra zboruje »Slomškova zveza« v lepem kraju naše Gorenjske — na Brezjah. To zborovanje obeta biti eno izmed najlepših, kar smo jih imeli do sedaj. Zbrali se bodo, da slišimo in se prepričamo, kakšno je bilo delovanje »Slomškove zveze« v pretečenem upravnem letu za učiteljstvo in za šolstvo.

Zbrali se bodemo, da slišimo velenimivo predavanje gospoda nam. ravnatelja in šolskega svetnika dr. Janko Beziaka, prvega slovenskega pedagoga v sedanjih dneh. Slišali bomo tedaj moža, ki je za nas učitelje spisal prevažno knjigo »Ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli«, v kateri trdi, da je sveta naloga nas učiteljev, da vzgajamo blaga čustva v šolski deci, v prvi vrsti goreče čustvo pravega verskega prepričanja, prave ljubezni do domovine in pravega patriotizma! Popolnoma po naših načelih. Slišali pa bomo tudi o najnovejših pojavih na pedagoškem polju, kar je za nas učitelje prevažno, ker slediti moramo toku časa. Eksperimentarna pedagogika! Predavatelj naš visokospoštovani in velenadarni gosp. Evgen Jarc, profesor in deželni odbornik — referent šolstva. Aktualno pa je tudi predavanje o reformi šolskih zakonov. Ker je o hibah in vrtilinah naših zakonov učiteljstvo samo najbolj poučeno, za to boče o tej temi referiral naš vrli tovariš gospod nadučitelj Bregar iz Zgornje Šiške. Sami navdušeni, odlični slovenski možje, vrli šolniki!

Tedaj, tovariši in tovaršice, na dan! Naravnost dolžnost — zlasti članov — je, da se tega našega zborovanja udeležite v kar najobilnejšem številu.

Obračamo pa se tudi do vas, krščanski tovariši in tovaršice, ki ste po duhu in življenju naši, a člani »Slomškove zveze« pa še niste. Tudi vi pridite, da se prepričate, da so vaši predsodki, ki jih imate do nas, ničevni; pridite, da dobite moči, s katero boste brezobzirno raztrgali verige in spono liberalnega terorizma. Pisca teh vrstic se zdi, da je vaše življenje trpko, ker je vaše srce razdvojeno in ni v njem soglasja! Osvobodite se! Dvema gospodoma ne more dandanes nihče služiti!

Psvok in tiskanih pšic se ne bojte, ker te še niso nikogar ubile. Hušje je za vas, veljati za liberalce in težje tudi, kakor pa bodo psvokve, ki jih boste slišali, ako se pridružite nam.

Veljati za liberalca — smatra naše ljudstvo za nekaj — slabega! Zato bodite uverjeni, da bode naš stan trpel materialno in moralno toliko časa, dokler bode večina učiteljstva v ljudstvu sovražnem taboru. Ne verjemite prorokovanju »Tovarševemu«; kajti »Tovariš« je najslabši prerok na Kranjskem. Njegovo prerokovanje zasledujem že 10 let, a do danes se niti eno še ni izpolnilo in se tudi ne bo. Kaj pa so dosegla vsa okrajna učiteljska društva z »Zavezo« vred?! Koliko ima učiteljstvo od teh organizacij?! Prav nič. Lep je bil namen, za katerega je bila »Zaveza« ustanovljena, ali žalibog, da so prišli v vodstvo ljudje, ki so popolnoma stanovsko organizacijo spremenili v liberalno politično. Hoteli so priti kvišku nekateri, zato pa naj bi jim bil ves stan suženj.

Pred kratkim sem slišal od tovariša, da so štajerski liberalni poslanci govorili, da ima kranjsko učiteljstvo za voditelje politične abecedarje. Res je tako! To potrjujejo njih neuspehi. Tedaj, tovariši, pomislite vsestransko, hodite odločni, pridružite se naši četi, ki stremi za vzvišenimi, idealnimi kulturnimi smotri!

Ljubljanski ulični napisi.

(Razsodba upravnega sodišča.)

V imenu Njegovega Veličanstva cesarja!

C. kr. upravno sodišče, pod predsedstvom c. kr. senatnega predsednika barona pl. Schwarzenau, v navzočnosti svetnikov c. kr. upravnega sodišča, in sicer c. kr. senatnega predsednika Trutca in c. kr. dvornih svetnikov dr. Schamma, dr. Pantučeka, dr. Sachsa, nadalje zapisničarja c. kr. svetovalstvenega tajnika pristava viteza pl. Henniga, je o pritožbi dr. Ferdinanda Egerja in dr. Josipa Julija Binderja v Ljubljani proti odločbi kranjskega deželnega odbora z dne 19. oktobra 1908, št. 12.648, glede nabitja enojezičnih, slovenskih uličnih napisnih tabel v Ljubljani, po javni ustni razpravi, izvršeni dne 9. junija 1909, in sicer zaslišavši poročilo referentov in pa izvajanja dr. Arturja Güllcherja, dvornega in sodnega odvetnika na Dunaju, ki je zastopal pritožbo in protizvajanja deželnega odbornika in podžupana ljubljanskega dr. Tavčarja, ki je zastopal toženi deželni odbor in soudeleženo mestno občino, — razsodilo:

Pritožba se kot neutemeljena zavrača.

Razlogi:

Občinski svet deželnega stolnega mesta Ljubljane je v svoji seji z dne 11. junija 1907 sklenil sledeče:

1. Temeljem pravokrepnega sklepa z dne 24. junija 1892 je dati posebej navedenim cestam in trgom imena, sklenjena v seji z dne 31. decembra 1903, ter se županu nalaga, da na dotičnih ulicah in trgih dá nabit samo slovenske table.

2. Imena vseh cesta, ulic in trgov je nabit samo v slovenskem jeziku ter se magistratu nalaga, da izposluje temu sklepu odobrenje deželnega odbora.

Priziv, ki so ga proti temu sklepu vložili današnja pritožitelja in več tovarišev, je deželni odbor kranjski z odločbo z dne 19. oktobra 1908, št. 12.648, kot neutemeljen zavrnil.

Protij temu je naperjena predležča pritožba.

Upravno sodišče se je moralo pred vsem baviti z ugovoroma soudeležene občine ljubljanske v protispisu, češ, da pritožitelja nista k pritožbi upravičena in da to sodišče ni pristojno. Izvaja se namreč, da je v smislu člena 15., odstavek 2., državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867, drž. zak. št. 144., in § 2., odstavek 1., zakona z dne 22. oktobra 1875, drž. zak. št. 36, iz leta 1876, upravno sodišče upravičeno razsojati le tedaj, kadar je kakšna upravna oblast protizakonito kršila subjektivne (osebne) pravice pritožiteljev; v tem-le slučaju pa da imajo pritožitelji vsekako interes na tem, kakšni so ulični napisi, ter so bili vsled tega tudi upravičeni k prizivu na deželni odbor, odrekati pa da se jim mora subjektivna pravica do nemških uličnih napisov in vsled tega tudi pravica do pritožbe na to sodišče; nadalje da ne more biti govora o protizakonitosti izpodbijane odločbe, ker ni postavnih predpisov glede jezika uličnih napisov in je torej le stvar svobodne presoje mestne občine in deželnega odbora kot nadzorne oblasti, določiti vsebino in obliko uličnih napisov, kakor je to upravno sodišče že priznalo v svoji razsodbi z dne 8. maja 1895, št. 2362, kjer je v smislu § 3., črke e, drugonavedenega zakona izjavilo, da ni pristojno.

Upravno sodišče ni moglo spoznati, da bi bil ugovor o pomanjkanju legitimacije upravičen; kajti za pritožbo avtonomnim instančnim potom so bili pritožitelji, kakor to tudi protispis priznava, legitimirani (upravičeni), in o tem, ali je deželni odbor z zavračujočo odločbo kršil pravice pritožiteljev, kakor to trdijo, dokazujejo zlasti tudi rem judicatum (da je stvar že razsojena), so ravno po navedenih zakonitih določilih upravičeni iskati razsodbo upravnega sodišča.

Nadalje je sicer res, — kakor je natančneje razloženo in utemeljeno v tu-

sodnih prejšnjih razsodbah z dne 29. decembra 1893, št. 4265 (zbirke št. 7622) in z dne 8. maja 1895, št. 2362 (zbirke št. 8647) — da ni zakonskega določila, ki bi občini omejevalo pravico da svobodne samoodločbe glede zaznamovanja ulic, in da je pri tem zaznamovanju določitev jezika, ker niso v rabi nobeni posebni predpisi, ki bi to vprašanje urejali, prepuščeno svobodni presoji v to poklicanih avtonomnih organov, in sicer tudi presoji višjih organov, ki so pristojni razsojati o pritožbah (namreč glede ohranitve ali razveljavljanja imen, ki jih je sklenil občinski svet). Vendar se mora pripomniti, da je pristojnost tega sodišča po navedenem § 3., črka e, izključena le v toliko, v kolikor smejo avtonomne oblasti postopati po svobodni presoji, in da tudi pritožitelja sama ne pobijata v svobodno presojo spadajoče vsebine izpodbijane odločbe deželnega odbora, oziroma z isto potrjenega sklepa občinskega sveta, marveč delata posebne pravne ugovore formalne narave in pa zaraditega, ker da je, kakor trdita, stvar že razsojena; o tem pa je upravno sodišče po § 2., istega zakona pač upravičeno razsojati.

Najvažnejši teh pravnih ugovorov v pritožbi meri na to, češ, da je s prejšnjo odločbo deželnega odbora z dne 15. avgusta 1894, št. 7419, stvar že razsojena (ustvarjena res judicata).

Res je sicer ona odločba inštančnim potom razveljavila takratni sklep občinskega sveta z dne 5. junija 1894; ki se je tikal tudi naprave javnih napisov na vseh ulicah, cestah in trgih ljubljanskega mesta v slovenskem jeziku, in je pritožbo, ki jo je mestna občina proti temu vložila, tusodna razsodba z dne 8. maja 1895, št. 2362 (zbirke št. 8647) kot neutemeljeno zavrnila. Tudi je nadaljna tusodna razsodba z dne 8. marca 1901, št. 1798 (zbirke št. 169. A.) vprašavni odločbi, katere izvršitev je zahteval deželni odbor sam, priznala pravno moč v toliko, da je spoznalo občino ne le kot podrejeno stopnjo, marveč tudi kot pravno osebo vezano na to odločbo tembolj, ker je tudi za udeležene občane nastala pravica do uredbe, kakor jo je odločba izrekla. Takrat sodni dvor ni imel razsojati o vprašanju, ki ga je mestna občina sprožila že v tedanji pritožbi, more-li postati splošen upravni čin, zlasti čin svobodne presoje, pravokrepjen v tem smislu, da bi bil za vse čase nespremenljiv, oziroma ali, v koliko in pod katerimi pogoji bi se dalo kak avtonomnim instančnim potom končno določeni upravni čin tekom časa ob spremenjenem stvarnem ali pravnem položaju spremeniti.

LISTEK.

Strokovnjak.

Paul Bourget. — A. Kalan.

Vsi, ki se zanimajo za medicinske študije poznajo po imenu profesorja Courrioles, pisatelja knjige »Traité de Psychiatrie«. (Razprava o zdravljenju umobolnih). Ta knjiga ima za Francosko tako veljavo, kakor za Nemško knjiga Kraepelinova ali pa Krafft - Ebingova, kakor za Rusko Korsakova in za Italijo Morsellijeva; ta knjiga podaja nanopolnejši pregled francoske znanosti o boleznih na umu. Manj eleganten v svoji obliki nego Gilbert Ballet, manj izviren v svojem razglabljanju nego Ernest Dupré, netoliko vsestransk kakor Grasset ima Courrioles za - se to da je zbral čudovito število slučajev na kliniki. Morda ne preostane nič od teorij, ki jih je zgradil n. pr. o njegovi hipotezi, ki jo on imenuje »demi-psychose«. Toda njegovi opisi so kakor Trousseau-jevi, tako živi, tako »grafični«, ako se poslužim nepreložljivega angleškega izraza, da bodo imeli trajno vrednost. Trajen bo tudi za one, ki so ga bližje poznali, spomin nanj kakor na prav posebne vrste moža našega časa. Telesno je Courrioles pravi orjak, krepak, in po nje-

govni rdečkasti bradi in zlatih očalih bi mislili, da je to kak nemški učenjak, ko bi ne bile čisto romanske njegove oči. Poleti in pozimi je od osmih zjutraj zavrt v črn plašč in edina svetla točka na njem je rozeta častne legije. Poleti kakor pozimi se vedno ob isti uri vozi, poprej z vozom, sedaj z avtomobilom na kliniko v neko zavetišče v predmestju, kjer je on glavni zdravnik. Od tam se vrača okoli polдне na breg de la Mégisserie, kjer stanuje ravno nasproti pravosodni palači. Tu je eno izmed središč njegovemu delovanju. Tam so ustanovili nalašč zanj posebno hiralnico, ki je med medicini znan pod imenom »Clinique de Palais«. Tu sem prihaja ob dveh in odhaja ob petih, včasih tudi ob šestih. Posel njegov je, da preiskuje na javni cesti prijete ljudi, ki so stori- liki kako hudodeistvo ali ki jih imajo na sumu, da so umobolni. Dvakrat na teden predava o boleznih na umu, poslušajo ga toda le v zelo omejenem številu slušatelji medicine in nekateri njegovi tovariši. Ob šestih se vrne domov, kjer sam povečeria, kakor je tudi sam kosil. Hrano ima do najmanjše podrobnosti določeno in trezen je kakor puščavnik. Ob osmih zvečer je zopet pri delu in urejuje zapiske svojih preiskav čez dan do ene ure po polnoči. Njegova delavnica je obložena s strašno čudno in grozno zbirko fotografij: cela vrsta umobolnih — strašljivci, melanho-

liki, nori, paralitični, domišljavci, alkoholi- liki in degeneriranci. Ta grozovit muzej, skrbno po katalogu urejen, se razširja tudi v spalnico, v obednico in na hodnik. Courrioles je v resnici srečen le v sredi teh dokazil najbolj žalostnih človeških bolezni. On nima ne ljubezni, ne smisla, ne strasti razen za psihiatrijo. On živi samo zanj, za to še docela novo vedo, za katero petinpetdeset let star neumorno deluje že preko trideset let. Z bolniki po hišah se ne peča. Kvečjemu ga od časa do časa pokličejo k zdravniškemu posveto- vanju v kakem posebno izrednem slučaju. Računi precej drago, da mu je z majhno rento in s plačo, ki jo ima v azilu in v pravosodni palači, mogoče pošteno živeti. Samo eno leto je predaval na stolici, ki je bila posebej zanj ustanovljena na fakul- teti. Prepričal pa se je, da je ta posel nezdržljiv z njegovimi preiskavami, ki jih zasleduje s posebno strastjo, zato je svoja predavanja skrčil samo na dve uri v tednu. Bil je tudi določen kot zdravniški večerak pri sodišču in ta dohodek je zaval- naval njegov letni proračun, po katerem je imel kakih dvajset tisoč frankov rednih dohodkov. Poglavitni njegov trošek je avtomobil, ki ga rabi zjutraj in ki mu pri- hrani mnogo časa. Enako ekonomičen je tudi v svojih besedah, v svojem gibanju in sploh v vsem razkazovanju svojih misli. Če še pripomnim, da je sploh v svoji znan-

stveni stroki pravi večerak v najboljšem pomenu besede, tedaj je vsakemu jasno, da vživa med slušatelji neizmerno veljavo. V posebno srečo si ti štejejo, ako sme- jo redno navzoči biti pri njegovih pre- iskavah na bolnikih v azilu ali pa prav posebno v pravosodni palači. Izredno je skop za tako dovoljenje in le dva slušate- lja smeta navzoča biti v tesni opazovalni- nici, kamor mu dovajajo one, ki so jih pri- jeli ponoči ali pa zjutraj.

Čisto majhna je ona dvorana ob pravosodni palači, pritlična in sosedna jetniš- nici. Miza in šest stolov je vsa njena oprava. Na steni visi črna tabla, kamor za pos- kušnjo pišejo nesrečniki, ki mu jih do- vajajo in ki čisto več ne znajo najbolj na- vadnega seštevanja ali ne vedo pravilno zapisati deset črk ene za drugo. Dvoje oken za silo razsvetljujejo dvorano. Vrata se iz te sobe odpirajo na hodnik, kjer se nahajajo celice z opazovalnimi okenci. Na stropu visi električna svetilka. Rabi se ko se določujejo stopinje reakcije pri pun- čici. Kladvice je bilo tudi pri rokah, dolo- čeno, da vzbujta refleks, na čelu listov, kamor so pisali zapisnike, so stale besede: »Sodišče, oddelek ob Seni. — Hiralnica« — in kazala dvojen vtisek ječe in bolniš- nice, ki ga je napravljaj na obiskovalca ta žalostni kot. In tukaj se je Courrioles radoval brezštevilno ur dušne opojnosti. Treba ga je bilo le videti pri tej tabli, ko

Danes je drugače, kajti deželni odbor sam je zapustil stališče, ki ga je bil zavzel v svoji prejšnji odločbi, vsled česar je sedaj pač treba preiskati, da li taki različni odločbi ne nasprotuje »res judicata«.

Pri tem se sodnemu dvoru ni trebalo ozirati na okolnost, da toženi deželni odbor in soudeležena mestna občina zanikata istovetnost spornih strank in da današnja pritožitelja niti sama ne trdita, da bi se bila nahajala med takratnimi pritožitelji-občani (Ferd. Mahr in tovariši), marveč trdita zadevno identiteto le kot »ljubljska nemška meščana«, dasi je smatrati, ker zakonitega zastopstva ni, kot stranke za narodne skupine občanov vedno le posamezne občane, ki rekurirajo, oziroma se pritožijo.

Sodni dvor marveč sploh ni spoznal, da bi bil podan slučaj res judicatae, nego se je držal svojega pravnega nazora, izraženega v opetovanih razzsodbah (na primer v razzsodbi z dne 16. aprila 1886, št. 1085, zbirke št. 3018), da če se ne gre za stvar stranke v strogem smislu besede, ampak za splošno upravno stvar — ne glede na formalno pravokrepnost izdane odločbe ali naredbe — ne more biti govora o materijelni pravokrepnosti v tem smislu, da bi jo dotična oblast morala za vedno ohraniti v veljavnosti.

Da je pa določitev jezika javnih uličnih imen baš taka splošna naprava, glede katere zakoni nikomur ne dajejo pravice, da bi morala biti prirejena na določen način, to je izrečeno že v gori navedeni prejšnji razzsodbi z dne 29. decembra 1893, št. 4265.

Enako pravno naziranje glede vprašanja o materijelni pravokrepnosti odločbe v splošnih upravnih stvareh je pa sicer izraženo tudi v razzsodbi z dne 18. aprila 1905 št. 4323 (zbirke št. 4381 A), na katero se pritožba sama sklicuje, in sicer tako, da, če se gre za upravno zadevo, katero mora oblastvo rešiti le po razmerju javnih koristi in ki mora po bistvu stvari in po namenu zakona biti kolikor mogoče prilagodena vsakokratnim razmeram, da se v takem slučaju ne da govoriti o materijelni pravokrepnosti naredbe — spada joče sicer v svobodno presojo pristojnih oblasti — v tem smislu, da bi je oblast pozneje ne smela več spreminiti, da bi tako bolj ustregla obstoječim razmeram. Res se nahaja v tej zadnji razzsodbi še dostavek, da se mora iz bista formalne pravokrepnosti vsakega oblastvenega čina sklepati, da nima nobena stranka, katere zahtevek je bil pravokreпно zavrnjen, pravice, da bi iskala ob ponovni zahtevi in ob sicer nespremenjenem pravnem položaju zopetno materijelno razzsodbo, in da to ne velja le v javnopravnih stvareh strank, ampak tudi v pravnih stvareh gori opisane vrste. Toda ta dostavek, ki so ga zahtevale okoliščine takratnega konkretnega slučaja, ne spreminja ničesar na preje izrečenem načelu, da sme razzsodajoče oblastvo samo v splošni upravni stvari odstopiti od izrečene odločbe, kadar to zahtevajo vsakokratne razmere, ki jih oblastvo samo svobodno presoja, oziroma, kadar to zahtevajo javne koristi, ne da bi oblastvo imelo dolžnost to storiti, kateri dolžnosti bi nasprotovala subjektivna pravica poprej zavrnjene stranke.

Zaradi tega se je moralo spoznati, da ugovor pritožbe glede res judicatae ni utemeljen.

Če pa ostane sklep občinskega sveta, ki je z izpodbijano odločbo deželnega odbora inštančnim potom potrjen, po celi vsebini, obsegajoči napravo izključno slovenskih oznamenil na vseh cestah, ulicah in trgih v veljavi, tedaj nima formalni ugo-

vor pritožbe, da se prvi del dotičnega sklepa občinskega odbora sklicuje na prejšnji sklep z dne 24. junija 1892, ki se ga — po mnenju pritožiteljev pomotoma — označuje pravokrepnim, za današnje pravdo nobenega pravnega pomena.

Kajti — ne glede na zaznamenovanje posameznih določenih cest in trgov s konkretnimi imeni — kar se tudi danes ni izpodbijalo — ne obsega prvi del sklepa občinskega sveta, o katerem teče današnja pravda glede jezika napisov za te določene ceste in trge nič drugega, nego to, kar določa drugi del — brez pobijanja sklepanja na sklep iz leta 1892 — za vse ceste, ulice in trge, in kar ostane, kakor gori razloženo, nespremenjeno v veljavi.

Tudi kar se tiče formalnega ugovora proti drugemu delu sklepa občinskega sveta, ki ga izpodbijana odločba deželnega odbora vzdružuje v veljavi, glede po mnenju pritožiteljev nedopustnega naročila magistratu, naj izposluje temu sklepu odobrenje deželnega odbora, upravno sodišče ni moglo spoznati, da bi kršil pravice pritožiteljev — kajti res je sicer, da tak sklep ne spada med one, ki so po § 81. občinskega reda za deželno stolno mesto Ljubljana pridržani višjemu odobrenju. Toda z ozirom na to, da se občina, kakor gori razloženo, ni smela samovoljno odvezati prejšnji odločbi deželnega odbora z dne 15. avgusta 1894, št. 7419, je svojevno sklepu popolnoma pravilno dostavila pridržek glede končnega odobrenja s strani deželnega odbora. S tem pa nikakor ni kratila na škodo pritožiteljem zakonite inštančne poti. Marveč je mestni magistrat v svojem razglasu z dne 16. julija 1907, št. 24640, s katerim je objavil sklep občinskega sveta, izrecno pustil prizivno pot na kranjski deželni odbor odprto ter sta pritožitelja dejanski že pred to razzsodbo vložila dne 25. junija 1907 priziv na deželni odbor, kateri priziv je bil tudi inštančnim potom doveden do meritorne rešitve.

Na podlagi gornjih prevdarkov je upravno sodišče prišlo do tega, da je pritožbo zavrnilo.

Dunaj, dne 9. junija 1909.

Schwarzenau l. r. Hennig l. r.

OBČNI ZBOR »LEONOVE DRUŽBE«.

Dne 30. t. m., ob pol 4. uri popoldne bo občni zbor »Leonove družbe« v knjižnični dvorani »Katoliške tiskarne« (III. nadstropje) po naslednjem dnevnem redu:

1. Nagovor društvenega predsednika.
2. Tajnikovo poročilo.
3. Blagajnikovo poročilo.
4. Poročilo starešinstva.
5. Volitev odbora.
6. Slučajnosti (predlogi).
7. Predavanje. Predaval bode prof. V. Marinko o pogojih za slovensko vseučilišče.

Pred občnim zborom bode v mali dvorani »Katoliške tiskarne« (I. nadstr.) posvetovanje odbora »Leonove družbe« z zastopniki znanstvenih odsekov »Danice« in »Zarje«.

AVSTRO-OGRSKA.

Bienertova pogajanja, ki se prično 4. septembra, se bodo vršila v velikem slogu. Pogajati se Bienert ne namerava zgolj z obema skupinama, marveč tudi s posameznimi poslanci. Akcija se bo omejevala strogo na narodno polje. Pri ugodnem položaju sledi skupno posvetovanje. Posvetovanja se udeleže tudi veleposestniki.

Poslanec dr. Hofmann Wellenhofer je izjavil, da ne kaže govoriti o ministrski izpremambi, dokler se ne ustvari nova koalicijska in doseže sprava med Nemci in Čehi. Wellenhofer žaluje, ker se ne skliče septembra državni zbor. Izjavlja, da Bienert razpusti državni zbor, ako ne prenela obstrukcija v češkem deželnem zboru. Cesar zasliši češkega in nemškega ministra krajano o položaju.

INOZEMSTVO.

V Makedoniji vlada tak nered, da pozovejo velevlasti Turčijo, naj napravi red. — Sveta vojska v Džemenu. Mahdijevi pristaši so pričeli nastopati s klanjem. Zaklajali so že veliko turških vojakov in prodirajo proti Hodeidi. Guverner zahteva v Carigradu vojaško pomoč. — O španski vojski v Maroku sodi »Daily Telegraph« zelo pesimistično. Položaj španske armade je jako težaven, ker morajo Španci braniti 12 postojank. Špancem manjka vođe, grožnja vročina jih muči, v zdravstvenem oziru je slabo skrbljeno. Boji med Kabili in Španci se neprehoma vrše. Kabili so napadli neki železniški vlak. Španci so jih odbili. Minuli petek so obstreljavale vse španske baterije Gurugu-gorovje. Kabili so imeli dozdaj 500 mrtvih in 860 ranjenec. — Japonci in Kitajci se pogajajo tajno o vojaški konvenciji. Kitajci se hitro oborožujejo. V Mukdenu je že koncentriranih 22.000 pešcev in 23 baterij. V Kjukjianu bojkotirajo Kitajci Angleže. — V severni Mehiki so nastali veliki nemiri. Položaj je izredno resen. V pobunjene pokrajine so poslali dva konjeniška in en pehotni polk.

K izletu poljskih akademikov v Ljubljano.

Poljaki so se začeli prav živo zanimati za Slovence. V zadnjih letih je prišlo že več Poljakov na Slovensko proučevati naše gospodarske in kulturne organizacije. Slovenci jim služimo za vzor, kako treba organizirati in probujati široke mase naroda. Tako dobro kakor Slovenci so ekonomično in kulturno Poljaki dosejati organizirani samo šele na Pruskem-Poljskem, Galiciji in Kraljestvu sta v veliki večini še nerazorana ledina. Imajo sicer finančno močno in na široki podlagi ustanovljeno »Towarzystwo szchoły ludowej« in »Gospodarske kola«, vendar še ne znajo prav pripraviti k delu. Fantastičen, patetičen in večinoma frazerski poljski inteligent se ne more uživati v prosti in realno misleči psihi poljskega kmeta. Velikanski socialen in gospodarski napredek Čehov jim sicer imponira, toda zaničujejo njihovo »kramarsko metodo«. Kakor hitro začne Poljak namreč realno misliti in delati, se zboji, da izgubi ves »duševni polet« in postane nedovzet za vse »višje ideale«. Tako na primer Poljaki iz Galicije in Kraljestva očitajo svojim rojakom, da jih je boj za »zemljo« in »groš« oropal vsega duha, in da v poeziji in umetnosti iz Poznanja ni sluha. Očitajo jim, da so pravi poljski Čehi.

Ko pa zaničujejo češki »materijalizem« in »kramarstvo«, imajo do nas mnogo več simpatij. Gotovo, da je temu vzrok tudi dejstvo, ker z nami nimajo nobenih nacionalnih bojev kot s Čehi v Šleziji. V Slovincu vidi Poljak človeka, ki zna materijelno in duševno dobro lepo združiti v harmonično celoto v svojem kulturnem napredku! Poznavalci Slovencev med Poljaki trdijo, da smo jim Slovenci v vsem svojem značaju in celo fizionomiji mnogo bolj sorodni kot Čehi.

Dosedaj so prirejali Poljaki izlete na-

vadno v Italijo, Svico in Pariz. Lani in predlanskem pa sta izšle v Varšavi dve knjigi o Slovincih. Adam Szymanski je napisal knjigo »Wśród Słowianców«, gospa Irena Kosmowska pa »Słowienka Kraina«. Oba sta se mudila dalj časa med nami; preštudirala sta naše organizacije in prepotovala naše lepe pokrajine.

»Swiat Słowiański« piše z odkritosrčno simpatijo o Slovincih. Spoštovani urednik te najboljše slovanske revije g. dr. Koneczny je velik prijatelj Slovencev.

To leto je prinesel »Swiat Słowiański« tudi dve daljni razpravi. Filozof g. France Stelcé je napisal daljšo in temeljito razpravo o razvoju slovenskega vseučiliškega vprašanja, g. Vojeslav Molé pa študijo o naši literaturi. O našem vseučiliškem vprašanju so se potem informirali vsi boljši poljski listi in prinesli poročila. Tudi dnevnik »Kurjer Poznański« v Pruskem Poljskem je prinesel daljši članek o našem vseučiliškem vprašanju.

Kakor čujem, pride g. dr. Koneczny za več časa na Slovensko proučevati podrobnejše naše razmere. Zlasti ga zanimajo naši zgodovinski arhivi, ker ne more verjeti, da bi Slovenci ne imeli svoje zgodovine, kakor je večkrat čital v nemških listih. G. dr. Koneczny je namreč priznan zgodovinar in je napisal obširno »Zgodovino Poljske«, ki je dosedaj priznana za najboljšo delo te vrste. Blagemu prijatelju Slovencev kličemo: »Na veselo svidenje na slovenski zemlji!«

Drugi velik prijatelj Slovencev med Poljaki g. prof. Tadeusz Grabowski biva baš te počitnice v Devinu pri Trstu. Njega zanima zlasti naš jezik in literatura. Oboje hoče natančno preštudirati in izdati »Zgodovino slovenske literature« za Poljake. Enako delo pod naslovom »Chroscya« je napisal o hrvaški literaturi.

Sedež slovenskih prijateljev je Krakov. Ko je dr. Lenard spomladi tega leta hotel organizirati izlet Slovencev v Krakov, so to novico pozdravili vsi krakovski listi v daljših zelo prijaznih člankih! Zanimanje za Slovence raste pa posebno med akademičnim in srednješolskim dijaštvom v Krakovu. V Krakovu obstoja na vseučilišču »Akademično dramatično društvo«. To društvo hoče koncem septembra prirediti izlet poljskih akademikov v Ljubljano in na Slovensko. Pri tej priliki namerava v deželnem gledišču prirediti eno ali več predstav poljskih narodnih dram. Kakor nam poročajo iz Krakova, je tam navdušenje za ta izlet naravnost velikansko.

Dolžnost Slovencev, posebno našega dijaštva je, da jim preskrbimo kar najlepši sprejem v Ljubljani. Saj bo to prvi izlet Poljakov sploh na Slovensko. Slovenci smo lahko ponosni na to, da je med Poljaki samimi nastala ideja poleteti k nam, spoznati nas bližje in navezati z nami še ožje in še bolj prijateljske zveze. Taki izleti so velikega pomena za kulturno in politično zблиžanje Slovanov. Poskrbimo torej zato, da bo bivanje Poljakom med nami kar najbolj prijetno in da bo rodilo kar največ praktičnih sadov.

× × ×

Poljski akademiki dospó v Ljubljano 23. septembra.

Ali ste že odposlali na položnici dar za sklad obmejnih Slovencev? Nabirajte, odpošiljajte! Nobena položnica naj ne ostane neizpolnjena!

je spraševal svoje kliente, da si razumel, na kako stopinjo duševne vzvišenosti privede človeka ljubezen do vede. Ves njegov obraz sicer poln gub je bil napet vsled pozornosti. Ogenj se mu je bliškal v njegovih svetlih zenicah. Vročica za nova odkritja je dvigalo tudi telo, kar se je opazilo na njegovem krčevitem zvijanju pod obleko. Ta zamaknjeni učenjak se ti je zdel kakor lovec ali boji detektiv, ki je bil zanj človek, ki je sedel pred njim, možki ali ženska, samo poskušnja, vzeta iz narave, katero je bilo treba opredeliti.

Tak človek je bil prijet, ker je kradel, ker je streljal, ker je hotel skočiti v Seno, ker je vznemirjal ljudi s kričanjem, ker je ščuval ljudi na cesti ali pa so se njegove posebne muhe zdele tako čudne, da so ga reditelji pritirali na opazovališče. Kaj je ta človek? Ali je navaden hudodelnik ali je bolnik? In če je bolnik, kakšno bolezen ima? Odgovornost je bila strašna pri tem izpraševanju. Par vrstic je začrtal Courrioles in to bitje gre v umobolnico ali pa na svobodo. Ako se je odločil za prvi slučaj, bilo se je bati manj hudih posledic, kajti v bolnici ga bodo zopet preiskavali in morda premenili diagnozo slovečega psihiatra. Drug slučaj pa, da odpusti človeka na svobodo, je z večjim strahom begal zdravniku glavo. Kakšna odgovornost za vesti! Kaj če je umobolnan pred njim, čegar bolezen on ne spo-

zna, ta bo lahko jutri ali pojutranjem ali čez osem dni koga umoril ali kaj zažgal! Ta socialna dolžnost se je pri našem učenjaku družila z napetim veseljem, ki mu ga je nudila strokovnjaška radovednost. Kajti konečno je zanj ta človek predvsem slučaj. In njegov globok glas je proti volji kazal vnetost zanimanja. Ta glas je nekako zadal v živo bolnika. Le par vprašanih in zdravnik je spoznal, kaj da bolnik misli in čuti. Hipoma se obrne k asistentu na svoji desni. Tretjega nikdar ne pusti k seji.

»No, Portehant, kaj je vaša diagnoza?«

Slušatelj prestrašen zajecija:

»To je eden izmed Pé—Gé— (začetna zloga, si med zdravnik pomenita Paralytique Général, splošna paraliza).

»In vi, Croulebois?«

»Paranoik«, odgovori ta z bolj zavednim glasom.

»Ne eno, ne drugo.« popravi Courrioles in v par besedah označi in določi bolezen. Bolnik pred njim pa se včasih smeje, večkrat pa hujuje, vselej pa je navzoč celo top, ko se razkrajja njegova osebnost. V takih nepričakovanih prizorih, v katerih odloča na kratko ob usodi človekovi, je zdravnik nepreprosljiv. Noben romanopisec se mu ne more primerjati glede čudovite iznajdljivosti in noben policist glede po-

drobnega sklepanja na podlagi najnavadnejših podatkov. Vsaka njegova beseda kaže, da je predmet obviadal, da je gotov kakor videc, ki z neko živo gotovostjo označi odločilno potezo. Služabnik, ki stoji za bolnikom, ali služabnica, če je bolnica, si ne more zapomniti izgovorjene besede, ki je sicer tehnično tako jasna. In ta slovesen pouk, ki se izgubi kakor toliko drugih, se konča s tem, da profesor zapiše s stilografiom, ki ga nosi vedno seboj, deset do dvanajst vrstic v službeni zapisnik. In za bolnika je kocka padla, da ga zapro aj izpusté. Služabnik ali služabnica ga odvedeta, zdravnik pa mirno reče: »Naj pride drug!«

Mirno? Ne! Njegova gorečnost je preživa. Ta drugi bo morda umobolnik posebne nove vrste, poseben nov slučaj, ob kateri bi se radi obližali vsi zbiratelji takega znanstvenega gradiva. Ali ni tudi Courrioles sam tak nabiratelj? Vsaj tudi njegove oči gledajo vselej zvedavo in nestrpnó, ko se odpro vrata in njegov čuvaj privede v sobo nov slučaj.

II.

Pričetkom zadnje zime je naš nenasitljivi učenjak doživel največjo radost svojega zdravniškega življenja. Pozvan je bil kot vsečak, da preiskuje obsojenca, čegar ime je pred nekaj leti vzbudilo mnogo pozornosti. Malokdo se danes še spomni

Viljema Robier-a, ki je v Grenoblu umoril nekega urarja; za tega morilca so sodniki našli, sedaj se še ne ve zakaj več olajšujočih razlogov; obsojen je bil samo na deset let prisilnega dela, pa je takoj po svoji obsodbi znoel. Bival je v azilu, od tam pa je ozdravljen nastopil pot v ječo. Od takrat pa je vedno dopisoval zdravnikom, sodnikom, ministrom, predsedniku države ter jim pošiljal prošnja za prošnjo. Zatrjeval je, da je storil svoje dejanje, ki je bil zanj obsojen, v hipu ko se mu je zmešalo, kar je začel uvaževati šele po svoji obsodbi. Slučajno je prišlo eno teh pisem v roke ministru, ki je kot djak bival v bolnici ter se je v svoji mladosti zelo zanimal za psihiatrične študije. Tega politika je prenesel iskren ton, v katerem je bila spisana prošnja. Zdelo se mu je, da vidi nekaj skoraj verjetnih potez v dokazilih, katere je priložil prositelj. Zato je govoril o tem s pravosodnim ministrom, ki je imel enak vtisek. Konec je bil, da se je preiskava o tem izročila Courriolesu.

»Prečital sem vsa dokazila,« dejal je Portehautu. »Zelo me zanima videti tega človeka. Podrobnosti, ki jih podaja o svojem dušnem stanju pred zločinom, so zelo točni. Samo nor človek jih more iznajti. Pa Robier je bil mizar, preden je umoril urarja; on se ni nikoli pečal z medicinskim študijem. Kako bi torci mogli sestaviti tako točno, na videz tako resnično pripo-

Ustanovljena leta 1864. Prva domača slovenska pivovarna

Telefon št. 210.

G. AUER-jevih dedičev

Ljubljana, Wolfove ulice šte. 12, Ljubljana

Priporočam sva nemu občinstvu in spoštovanim gostilničarjem svojo izborno

marčno pivo

v sodcih in steklenicah

Za šport in promet.

Zaloga koles

Puch, (Styria), Globus, Regent in drugih specialnih znamk ter posameznih delov.

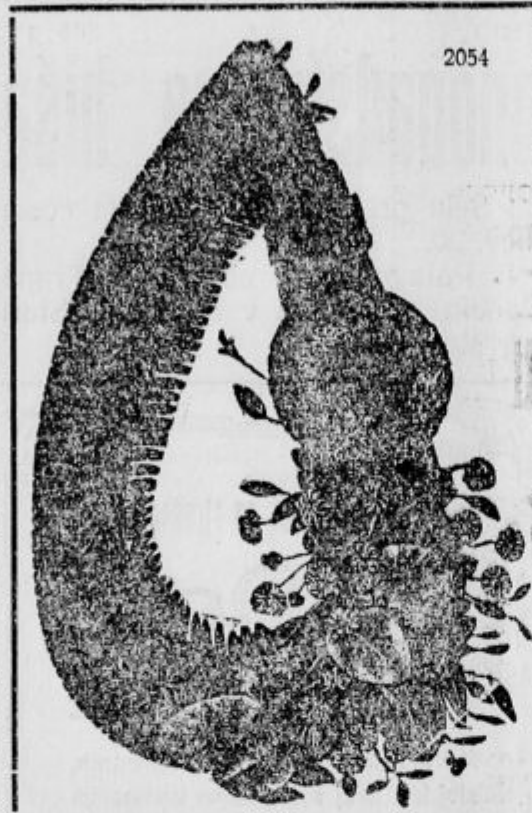
Izposojevanje koles prejem koles za emuliranje, peniklanje ter popravila: solidno in ceno.

Karol Čamernik
Ljubljana, Dunajska c. št. 9.

Dobrodoč mlin in pekarija

v nekem večjem industrijskem kraju Koroške se prodaja iz proste roke pod ugodnimi pogoji. Vprašanja pod „Mlin in pekarija“ na upravništvo „Slovenca“.

2271 5-1



2054

Slovinci, pozor!
pri nakupovanju vencev.

Fr. Iglič

Ljubljana, Mestni trg 11

priporočam največjo zalogo krasnih

nagrobnih vencev in trakov z napisi.

Zunanja naročila se izvršujejo hitro in točno.

- Cene brez konkurence! -

Ugodna prilika!

Haylickovo platno

1 kor 15 m dolg 52 cm širok K 1050

1 kor 15 m dolg 52 cm širok K 1320

V. J. Haylick & Co. Ljubljana, Dunajska c. št. 9.

2039 Proda se iz proste roke 10-1

nova hiša

v Jaršah št. 23 blizu novega pokopališča Sv. Križa v Ljubljani. Hiša je tik nove šole in je pripravna za različne namene, posebno za vpokojenega, ki želi miru. Blizu hiše so tudi lepi gozdovi za izprehajališča. Več se izve na Martinovi cesti št. 32. v Ljubljani.

Enonadstropna hiša

nasproti dolenske mitnice se pod ugodnimi pogoji ceno prodaja. Zraven je tudi vrt in gospodarsko poslopje. Zelo priljubljena za gostilno ali trgovino. Več pove lastnik Dolenjska cesta šte. 19. 22366-1

Sprejme se v specerijsko trgovino

trgovski pomočnik in prodajalka.

Oziral se bode le na strokovno nabrane reflektante z večletno prakso in dobrimi priporočili. Pogojuje se znanje obeh deželnih jezikov v govoru in pisavi. Služba je stalna, plača po dogovoru. 2315 2-1

Ponudbe z izpričevali na naslov: Ljubljana, poštni predal šte. 121.

I. kranjska mizarska zadruga v Št. Vidu nad Ljubljano išče za takojšnji nastop 2334 2-1

kurjača za parni kotel

Sodi

prav močni za vino pripravljene, eden del od žganja, v obsegu

od litrov 56-70 od litrov 180-250
" " 100-120 " " 250-450
" " 120-180 " " 500-700

nadalje sodi z vrticami od 800, 900, 1100, 1200, 1500, 1800, 4000 in 5000 litrov se dobijo prav po nizki ceni v Ljubljani, poleg pri tvrdki M. Kosner & Co. Kosler. pivovarne.

Gospodarsko društvo v Bermu p. Pazin, Istra

posreduje brezplačno pri prodaji svojih udov. Cena je nizka. Vino je bele, rdeče in črne boje; kakovost izborna. 623 (3)

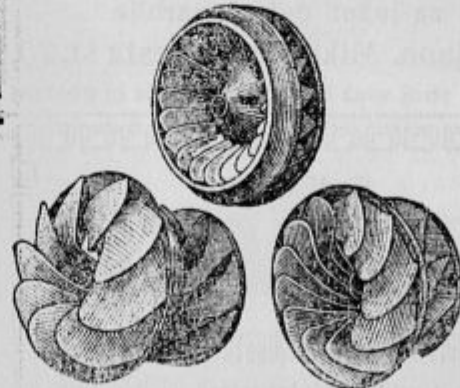
Tovarna strojev, železo- in kovinolivarna, kotlarna G. Tönnies, Ljubljana

Turbine Francis-sistema

takoimenovani brzi-, normalni in počasni sukači z 80% učinka z ameriško regulacijo.

Kotlarna.

Parni kotli vseh sistemov, pregrelci (Überhitzer) in ogrevala (Vorwärmer) itd. Vsakovrstni stroji za obdelovanje lesa in za naprave žag najnatančnejše izvedbe. Transmisije tudi največjih konstrukcij. Žične železnice za prevažanje blaga. 2235 (1)



Ilustrovani ceniki zastoni in franko



Ilustrovani ceniki zastoni in franko

Marijin trg šte. 1. Največja zaloga najfinjših barv

za umetnike, od dr. Schönfelda & Co. Fine oljate barve za študije, akvaralne trde in tekoče, tempera barve v tubah, pastelne barve. Raznobarvna kreda, zlate in raznobarvne bronce. Pristno in kovinsko zlato, srebro in aluminij v listih. Stampiljske barve. Ogilje za risanje. Raznobarvne tinte in tuši. Slikarsko platno in papir. Paleta, škatlice za študije. Čopiči za umetnike, slikarje in peskarje.

Najnovejši

slikarski vzorci in papir za vzorce po najnižji ceni, najnovejše in moderne suhe, kemične, prstene in rudninske barve.

Priznana najboljša in najizdatnejša

oljate barve

za peskarje, stavbe in pohištvene mizarje in hišne posetuške itd. priporočam

Adolf Hauptmann

Prva kranjska tovarna oljnatih barv, firnežev, lakov in steklarskega kleja.

Prodaja najboljšega mizarskega

lima

po najnižji ceni,

karbolineja

samo boljše vrste,

gipsa

alabastra in stukaturnega za podobarje in zidarje.

Ustanovljeno 1832.

Zahtevajte cenike!

Dež. lekarna pri „Mariji pomagaj“

M. Leustek

Ljubljana, Resljeva c. 1

zraven cesarja Franc Jožefovega jubil. mostu priporočam ob sedanjem času za jemanje najbolj pripravno pristno, čisto in sveže

Dorševo med. ribje olje ugod. okusa, lahkoprebavljivo. Mala steklenica 1 K., večja 2 K.

Nadalje zaradi svojega izbor. učinka znano

Tanno-chinin tinktura za lase, katera okrepuje lasišče in preprečuje izpadanje las. — Cena steklenici z rablilnim navodom 1 K. 2700

Slovita Melusine ustna in zobna voda deluje izborno proti zobobolu in gnjilobi zob, utrdi dlesno in odstranjuje neprijetno sapo iz ust. — Steklenica 1 K.

Zaloga vseh preizkušenih domačih zdravil, katera se pripravljajo po raznih časopisih in cenikih. Med. Cognac, Malaga, rumo itd. razpošilja po pošti vsak dan dvakrat.

Podružnice Spljet, Celovec

in Trst

Delniška glavica

K 3.000.000.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani Stritarjeve ulice 2

Promese zemeljskih srečk II. izdaje k žrebanju dne 6. septembra 1909, cena K 5'50.

Podružnice Spljet, Celovec

in Trst

Rezervni fond

K 300.000.